

ali šta se može

DŽEMS TEJT

UDARCI ZA TIM

Umjesto prozora na kući mojoj
Mogao je da se postavi mrak
Umesto mislene mase iza njega
Odlično bi funkcionisao živi kreč
U logičnom dodiru s hladnom vodom
Umesto silnog procenta vode u telu
Mogao je sjajno da se smesti
Tečni eksploziv
Teška voda naprimer

Jutarnje kafe ručkovi večere
Pismene veze s rodbinom i drugovima
Poljupci dragoj pre i posle sna:
Sve je to moglo na moju radost veliku
Da se izbegne

Odgovarajući broj cipela
Odelo i lepo ponašanje:
Kakav sarkazam
Jelo u određeno vreme za jelo
Vozovi kružnom putanjom po rasporedu
Godišnje doba po večnom kalendaru
Smrt predaka po bajnom rodoslovu
Novi vek u zakazanom trenutku
Brzina svetlosti po tačnom proračunu:
Višnji alko te uopšte negde ima
To su udarci za tim
A ne za jednog jedinog čoveka!

ALI ŠTA SE MOŽE

Dovesti proroke u sumnju
Pokolebati vidovite statističare
Sjajne računčije zbuniti
Njihova pomagala zaustaviti
Ne može više ni metak

Zazidali smo se ćutanjem
Porušili tramvajske stanice pred kućama
Presekli telefonske žice
Krpama začepili megafone
Pokopali zastave
Odslužili vojske
Odradili ratove
I — ništa

Šušti hartija u gradovima
Grgolji mastilo po selima
Haraju Nom Pronom Profesion
U pustinjama i džunglama
I mi odgovaramo na zov navodne vatre
Trošimo nežne prste na neshvatljivo

Da nije činjenica mogao bi
Da se preturi preko glave i ovaj vek.

Pitomost — to bi bila ona jedna jedina reč (naravno alko bi ikakva šturost bila neophodna u izražavanju) koja obeležava niti i tkiva poezije Džemsa Tejta, a verovatno i poezije same. Autobiografska slikovnica ovog tridesetogodišnjeg, dalkle još uvek mladog američkog pesnika, ili barem njegovo pevanje u prvoj mladosti (toliko je lomno, tugaljivo prožeženo nečim bolnim, izlomljenim i sebi samom ostavljenim, da naše pesničko čulo, sluh pre svega, gotovo oprezno i saučesnički bojažljivo prima sva njegova i najintimnija kolebanja i sanjarije, savladani gračaj i čistu devojačku osećajnost — strepeći da još veoma ne naruši ovu krhkost.

Lelujava hoda, mekih orta lica, pogleda umilnog somnabula, Džems Tejt je posve izuzetna pojava estradnih pesničkih auditorijuma koji postaju sve popularniji širom Amerike. Tejt je izvanredan interpretator svoje poezije. Kad mu je bilo dvadeset i šest obišao je gotove sve univerzitetske kampuse u zemlji, od Bostona do Santa Klare, recitujući svoju poeziju i tumačeći moderne pesnike. Tejt nije bučan, skandalozan ili pak socijalni i politički profet poput pretihodeće bit-generacije koja se popela prva na scenu, povlačeći milione mladih u mitologiju egzotične duhovnosti, droge, anarhije. Za razliku od Alena Ginzberga, Lorensa Ferlingetija ili Gregori Korzoa, Tejt je kamerni pesnik, čija ljupkost i čistota sugerišu jednu ostvarljivu savršenost. Njegova priča ne nabraja slične slučajeve, ona je samo jedna i isključivo svoja, doživljena.

Džems Tejt rođen je, u, po kaubojima proslavljenom, Kanzas Sittiju (država Misuri) 1943, samo pet meseci pre no što će nje-

gov otac, opevan u baladi kao »izgubljeni pilot«, poleteti prema Nemačkoj, u svoju poslednju vojničku misiju. Studirao je Program kreativnog pisanja na Ajova univerzitetu kod profesora Donalda Džostisa, Džordža Storbuka i Marvina Bela. Svoje pesničke radove objavljivao je u preko trideset časopisa, i to kako u onim malim, tako i onim poznatim kao što su »The New Yorker«, »Poetry«, »Kayak«, »New York Times«, »Sumac«, »Lillabulero«, »Chicago Review« i dr. Kao predavač duže se zadržao na univerzitetu u Ajovi, na Berkli univerzitetu u Kaliforniji, i pri Umetničkoj školi na Kolumbija univerzitetu. Prva zbirka Tejtove poezije »The Lost Pilot« (Izgubljeni pilot) izlazi 1967, a druga »The Oblivion Ha-ha« (»Pomilovanje Ha-ha«) pojavljuje se 1970. U međuvremenu Tejt objavljuje i nekoliko novih ciklusa pesama. S pravom prihvaćen od publike i kritičara, ovaj pesnik je najmlađi pobednik na takmičenju mladih pesnika s Jelskog univerziteta — 1967. godine za svoju prvu zbirku. Od tada figurira kao zapaženo ime u mnogim pregledima i antologijama savremene mlade američke poezije. Po oceni uglednog časopisa »The Village voice« Džems Tejt je najbolji američki pesnik rođen četrdesetih godina ovog veka.

Tejt je brzo stekao naklonost oficijelne kritike, ali i brojnih andregraund listova i salakcije za svoje auditorijume priređuju pesničke večeri. Po svojim madrealističkim maštarijama, gorčini ironije, kontroli stiha i zrelini nadahnuća, mladi Tejt je veoma blizak svom velikom predhodniku Teodoru Retkeu koji je još šezdesetih godina smatran ako ne najvećim, onda bar najmotivnijim američkim pesnikom. Slično Retkeu, Tejt osvaja čitaoca (slušaoca) prirodnom gracioznošću svog nepatvoreno svežeg pesničkog izraza. U tim stihovima se ne oseća ni napor niti umor od pevanja. Iskaz pun jedrine počinje bez okolišenja, direktno, ne zadržavajući se predugo u poznatom vidokrugu. Pri tom slobodnom i gotovo prkosnom »letu izvan regiona« pesnik je dirljivo, samotarski poverljiv, i mi mu bez ostatka verujemo, a njegova samoća nam je dopadljiva. Njegovom čednošću otkriva se i naša zapretana čednost. U ovom mladiću »imunom od svega sem od cveća« ima neke stamene uzvišenosti i uspravnosti kojom su prožete vitke i izbeljene katedrale u ranu zoru. On nikad ne zaboravlja neizbežne metamorfoze pri kojima iz časa u čas čak i nama samima postajemo sve većma neizbežni stranci, ali ni to da nakon svega ostaje jedno čisto viđenje bilo onoga doživljenog ili pak nedoživljenog, događaj ili ono što se nije dogodilo, jedno srećno prostranstvo »slepeg leptira u tvome uvu« ili toplina dečakog džepa. U pesmi »Silazeći niz Klevelend aveniju« nalazimo ga u čežnji da ponovo izglacha milje i milje snega zaprljanog svim mogućim mašinama! U toj Tejtovoj optici ne zatičemo više ni mnogoljudni Njujork, ni zakrčene avenije, ni požarne stepenice poput grdnih železnih stonoga načičkane uz crvene kuće, već umesto svega toga, a na istom mestu — kako neočekivano — bele livade, bele od snega!

Tejt je zasigurno pesnik koji će ostati i koji će se čitati, i koji, uostalom, ima još toliko toga da iznedri iz sebe. Ali, ma šta napisao još, sasvim je izvesno da ovog pesnika, i čitavu njegovu generaciju (kao i sve posleratne generacije) ponajdublje iskazuje ona Tejtova nezaboravna balada o ocu koji je živeo samo između 1922. i 1944 god. U »Izgubljenom pilotu«, od stiha do stiha, veličanstveno se uveličava prkos onih koji nisu preživeli i da to što više nisu živi nikad ne mogu da prežale. Vanzemaljska lepota mrtvacu iščilelog u vazduhu je jedino vredno što preostaje, makar i u najgorčoj ironiji, u ludilu od bola, kada se poništava i živi život, odriče od njega, da bi se bilo veće od života, vraća se upravo životu kroz sakralnu emociju koja je čista Poezija.